

משנה פאה פרק ח

Mishnah Pe'ah, chapter 8

(1) At what point in time are all men permitted to take the [leftover] *leket*? After the [elderly who are usually the] last troop of the poor [to finish collecting as they approach slowly walking with canes] had gone [after this time the poor have given up any hope of finding anything left. Thus, if

א מאימתי כל אדם מתרין בלקט. משילכו הנמושות. בפרט ועוללות, משילכו העניים בכרם ויבואו. וביתים, משתרד רביעה שניה. אמר רבי יהודה, והלא יש שאינם מוסקין את זיתיהם אלא לאחר רביעה שניה. אלא כרי שיהא העני יוצא ולא יהא מביא בארבעה אסרות: ב נאמנים על הלקט ועל

indeed, there is anything remaining, it is considered ownerless]. And in the case of *peret* [individual fallen grapes] (see 7:3 above) and *olelot* [small clusters] (see 7:4 above) [when are they permitted to all]? After the poor had gone into the vineyard [collected] and returned again [and collected once more]. And in the case of the olive trees? After the [period of the] descent of the second rainfall [the twenty-third of Heshvan]. Rabbi Yehudah said; But are there not some who do not harvest their olives before the second rainfall? No; [certainly that is not sufficient time; rather, the time limit for olives is] after the poor man goes out and cannot bring back with him [more than the value of] four *issar* [which is an amount that would buy four meals, two for himself, and two for his wife; anything less than this amount does not justify his effort and he would, therefore, not go out to collect].

(2) [An *am ha'aretz*, i.e., one who is careless in the observance of the laws of purity and the Levitical gifts of *ma'aserot* and therefore, there is doubt regarding his produce whether the laws of *ma'aserot* have been followed, such produce are referred to as *demai*.] They [poor *amei ha'aretz* when they sell,] are to

רבנו עובדיה מברטנורא

א מאימתי הנמושות. אית דמפרשי זקנים ההולכים על משענתם, ואית דמפרשי לקוטי, בתר לקוטי שמאחר שילכו בשדה לוקטים אחר לוקטים או הזקנים הללו שמאחרים ללכת ללקט אחר הכל, כבר נתיאשו העניים מאותה שדה וכל הנמצא בה אחר כך הוא הפקר לכל, בין לעניים בין לעשירים: רביעה שניה. המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומולידה ומצמיחה כוכר הרובע את הנקבה והיא מתעברת ממנו לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא יט). פירוש אחר, רביעה, על שם שהמטר משכיב העפר ומרביצו תרגום רובץ רביע. וזמן רביעה שנה בשנה בינונית הוא בעשרים ושלושה במרחשון: שאינן מוסקין. מסיקה בזיתים כמו קוצר בתבואה, בוצר בענבים, אורה בתאנים, גודר בתמרים, כך מוסק בזיתים: ולא יהא מביא בארבעה אסרות. דהיינו שני פונדיונים. שהפונדיון שני אסרין, ותנן אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון, דהיינו מזון שתי סעודות, וכיון שאינו מביא זיתים שוה ארבעה אסרות דהיינו מזון שתי סעודות לו ושתי סעודות

be believed concerning [the produce, that they are in fact] *leket, shikhah* and *pe'ah* [and are thus exempted from *ma'aserot*] during their [harvest] season, and concerning *ma'aser oni* [given in the third and sixth year to the poor], during its entire year. A Levite [*am ha'aretz*] is always trusted [regarding tithes, i.e., that the *terumot ma'aser* which the Levite gives to the

השכחה ועל הפאה בשעתן, ועל מעשר עני בכל שנתו. וכן לוי נאמן לעולם. ואין נאמנין אלא על דבר שבני אדם נוהגין בו: ג נאמנין על החטין, ואין נאמנין על הקמח ולא על הפת. נאמנין על השעורה של ארז, ואין נאמנין עליו בין חי בין מבשל. נאמנין על הפול, ואין נאמנין על הגריסין, לא חיים ולא מבשלין. נאמנין על השמן, לומר של מעשר עני הוא, ואין נאמנין עליו, לומר של ויתי

priest has been separated, the same way that Israelite *amei ha'aretz* are not suspected regarding *terumah gedolah* where the penalty of eating from it, is death by the hand of Heaven]. They are not trusted [in other cases, rather], only regarding those things which men are accustomed [to give them, as is explained

in the following Mishnah].

(3) They [the poor] are believed [when they say that they have received it as *ma'aser oni*] regarding wheat, but not regarding fine flour or bread [people don't usually give fine flour and bread. However, if he says that he baked it from wheat he received, he is believed]; they are believed regarding rice still in its stalk, but not when it is raw [after having been peeled] or cooked. They are believed regarding beans but not when these are pounded, whether raw or cooked. They are to be believed when they declare that their oil is from the *ma'aser oni*, but they are not believed when they claim that it is from *nikuf* olives [the few olives

רבנו עובדיה מברטנורא

לאשתו, אף הוא אינו יוצא ללקוט. ואין הלכה כר' יהודה: **ב נאמנים.** העניים לומר חטים הללו של לקט שכחה ופאה הן, ופטורים מן המעשר: **בשעתן.** בשעת הקציר: **בכל שנתו.** בשנה שלישיתובשנה ששית שמעשר עני נוהג בהן: **ובן לוי נאמן לעולם.** דמעשר ראשון נוהג בכל שנה, ובין דאמר של מעשר ראשון הם, לא חיישין שמא לא הפריש מהן תרומת מעשר, דכי היכי דלא נחשדו ישראל על תרומה גדולה, כך לא נחשד בן לוי על תרומת מעשר: **אלא על דבר שבני אדם נוהגין בו.** נוהגים לתת להם בן ולא על דבר שאין רגילים לתת להם כיוצא בו, ולקמן מפרש ואזיל: **ג נאמנין על החטים.** לומר של מעשר עני הם שניתן לי, אבל אין נאמנים לומר קמח ופת. זה של מעשר עני שניתן לי קמח ופת דאין דרך לחלק מעשר עני קמח ופת: **שעורה של אורז.** אית דמפרשי שבולת של אורז שלא היה דרכם לחלק אורז של מעשר עני אלא בשבולים, ואית דמפרשי שעורה של אורז קודם שנכתש במכתש והוסרה קליפתו [שעורה קורא לו]. ולאחר דישא בעודו בקליפתו דרך לחלקו לעניים: **גריסין.** שטחן בריחים של גרוסות: **נאמנין על השמן.** שדרך לחלק מעשר עני

that remain after harvesting the olives, at the top of the tree, that are brought down by the poor people, by knocking (*nokef*) the branches].

(4) They are believed regarding raw vegetables [to say they received them as *ma'aser oni*, since vegetables are subject to *ma'aser oni* Rabbinically], but not regarding those that are

cooked, unless he had only a small quantity; for it was [sometimes] the custom of the householder [when he had cooked the stew before giving *ma'aser oni*] to take out of his stew-pot [and give the *ma'aser oni* to the poor, after it was cooked].

(5) [When one distributes *ma'aser oni*] one may not give to the poor from the threshing-floor, less than [would be satisfying, since the verse states regarding *ma'aser oni* "so that they can eat to satiety" (Deuteronomy 26:12) meaning] a half *kav* of wheat or a *kav* of barley [a *kav* = 1/6 of a *se'ah* which is four *log* or 24 eggs]. Rabbi Meir says; half a *kav* [of barley]. [One must give] a *kav* and a half of spelt, a *kav* of dried figs or a *maneh* [= 25 *sela* or 100 dinar] of pressed figs; Rabbi Akiva says; half [a *maneh*]. [One must give] half a *log* [one *log* = 1/4 *kav* which is the equivalent of six eggs, thus half a *log* would be the equivalent of three eggs] of wine; but Rabbi Akiva says; a quarter [*log*]. [One

רבנו עובדיה מברטנורא

בשמן: ואין נאמנין לומר של זיתי ניקוף הוא. זיתי ניקוף ממנתות עניים הן שחובטים ומנפים בזית להשיר הזיתים שנשארו מן המסיקה, וניקוף לשון כנוקף זית, ואין העני נאמן לומר שמן זה הוצאתי מזיתי ניקוף ופטור מן המעשר לפי שאין רגילין לעשות שמן מזיתי ניקוף. אבל עני האומר קמח זו או פת זו מלקט שכחה ופאה שלקטתי וטחנתי קמח ואפיתי לחם, נאמן: שדרך העני לעשות לחם מלקט שכחה ופאה: ד נאמנים. העניים על הירק חי לומר של מעשר עני הוא, דירק חייב במעשר מדרבנן: דבר מועט. נאמנים אף על המבושל, דפעמים שבעל הבית שכח מלעשר ומעשר מן המבושל מתוך הקדרה: מלפסו. הקדרה או הפרור שמבשל בה: ה אין פוחתין לעניים בגורן. כשמחלקין מעשר עני בגורן אין נותנים לכל עני ועני פחות משיעור זה, דכתיב (דברים כו) ואכלו בשערין ושבעו, תן לו כדי שבעו: דבלה. תאנים יבשים לאחר שנדרסים בעגול קרויין דבלה, ושוב אין נמכרים במדה אלא במשקל, להכי תני מנה דבלה, ומנה הוא משקל מאה דינרים, והדינר משקל ששה מעים, ומשקל המעה ששה עשר גרגרי שעורה: פרס. חצי מנה. וכל המדות האמורות במתניתין

must give] a quarter [*log*] of oil; but Rabbi Akiva says; An eighth [of a *log*]. As for other kinds of produce, Abba Shaul says; [the amount given must be such] as to enable the poor man to sell them and buy with it food that is sufficient for two meals [all the aforementioned measures are only when they are distributed in the field. However, in the city where the poor would approach many people, any

רבי עקיבא אומר, שמינית. ושאר כל הפרות, אמר אבא שאול, כדי שימכרום ויקח בהם מזון שתי סעודות: ו מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראליים. היה מציל, נוטל מחצה ונותן מחצה. היה לו דבר מועט, נותן לפניהם, והן מחלקין ביניהם: ז אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכפר בפונדיון, מארבע סאין בסלע. לן, נותנין לו פרנסת לינה. שבת, נותנין לו מזון שלש סעודות. מי שיש לו מזון שתי סעודות, לא יטל מן

amount is sufficient (Tiferet Yisrael)].

(6) This measure [regarding the distribution of *ma'aser oni*] applies to priests, Levites and Israelites alike. Should he desire to save some [to distribute to his poor relatives], he takes half [and saves it for his relatives] and he gives the other half away. If [after he has put away half for his relatives] he has only a very small quantity [i.e., he doesn't have enough to give the stipulated amount for each poor person], he places it [whatever he has left over] before them and they divide it amongst themselves.

(7) They [those in charge of the community charity funds] must not give the wandering poor man less than a loaf [of bread] that is purchased for a *pundion*, when the price of wheat measuring four *se'ah* is a *sela* [which is a baked loaf equal to six eggs]. If he spends the night, they must outfit him for the night [i.e., a bed, pillows and cushions]. If he stays over for Shabbat, he is given food for [the required] three meals. One who has the means for two meals, must not accept

רבנו עובדיה מברטנורא

הלכה כתנא קמא והלכה כאבא שאול. ולא נאמרו דברים הללו אלא למחלק מעשר עני בגורן, אבל המחלק מעשר עני בתוך ביתו מחלק כפי רצונו ולא נתנו בו חכמים שיעור: ו מדה זו. דאין פוחתין לעני אמורה בכהנים לויים וישראלים, כל אחד מהם שמחלק מעשר עני בגורן לא יפחות מזה השיעור: היה מציל. שאין רוצה לחלק לעניים שבאו כל מעשר עני שבידו ורוצה להציל ממנו לקרוביו העניים: נוטל מחצה. ומצניע לצורך קרוביו: ונותן מחצה. לעניים שבאו, ואם לאחר שנטל מחצה והצניע לצורך קרוביו: היה לו דבר מועט. כלומר שלא נשאר לו כדי לתת לכל אחד מן העניים שבאו כשיעור הקצוב לעיל במתניתין, נותן לפניהם מה שנשאר בידו והן מחלקים ביניהם: ז מככר בפונדיון. ככר הנמכר בפונדיון כשהחטים נמכרים ארבע סאין בסלע. וארבע סאין הן עשרים וארבעה קבין, שכל סאה היא ששה קבין, והסלע הוא ארבעה דיגרים, וכל דיגרי ששה מעין נמצא הסלע עשרים וארבעה מעין, נמצאו כ"ד קבין לכ"ד מעין, קב לכל מעה, והמעה שני פונדיונים, הרי

anything from the *tamhuy* [i.e., the daily distribution from the community charity dish]; and if he has for fourteen meals, he may not accept any support from the *kuppah* [distributed from the communal fund every Friday for the entire week, i.e., the equivalent of fourteen meals]. The *kuppah* communal fund, is collected by two

התמחוי. מזון ארבע עשרה סעודות, לא יטל מן הקפה. והקפה נגבית בשנים, ומתחלקת בשלשה: ח מי שיש לו מאתים זוז, לא יטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היו לו מאתים חסר דינר, אפלו אלף נותנין לו פאחת, הרי זה יטל. היו ממשכנין לבעל חובו או לכתבת אשתו, הרי זה יטל. אין מחיבין אותו למכר את ביתו ואת כלי תשמישו:

[people] and is distributed by three people.

(8) One who possesses two hundred *zuz* [sufficient funds for food and clothing for one year], may not take *leket*, *shikhah*, *pe'ah* or the poor man's tithe [*ma'aser oni*]. If he possesses two hundred minus one dinar [i.e., 199 *zuz*], then even if a thousand [men] each give him [one *zuz* at the same time], he may accept [and certainly, if one man gives him a thousand *zuz* (Tiferet Yisrael)]. If his property is mortgaged to creditors, or to the *ketubah* [the marriage contract] of his wife [even if he does not contemplate divorce], he may accept [*ma'aser oni*]. He cannot be compelled to sell his house or [even] his [fine] utensils [used for the Shabbat and Festivals, in order to partake of *leket*, *shikhah*, and *pe'ah*; however, were he to apply for support from the *kuppah* charity funds he is blocked from taking even *leket*, *shikhah*, and *pe'ah*, until he sells his fine utensils and purchases inferior ones].

רבנו עובדיה מברטנורא

הכבר הנמכר בפונדיון הוא חצי קב, אבל מפני שהחנוני רוצה להשתכר ליציאת האפייה והטחינה אי אפשר שימכור הכבר שהוא חצי קב בפונדיון כפי הערך שמוכרים התבואה בשוק ארבע סאים בסלע, לפיכך לא יהיה הכבר הנמכר בפונדיון אלא רובע הקב בלבד, וכשמחלקים תבואה לעני בגורן ועליו לטחון ולאפות, אין פוחתין מחצי קב. אבל כשנותנים לו ככר אפוי לא יהיה אלא רובע הקב שהם ששה ביצים, והכי מפורש בפרק כיצד משתתפין בעירובין (דף צג). **פרנסת לינה**. מטה וזרים וכסתות: **מזון שלש סעודות**. שחייב אדם לאכול בשבת שלש סעודות: **לא יטול מן התמחוי**. לפי שהתמחוי מתחלק בכל יום שהגבאים מחזירים על פתחי בעלי בתים בכל יום ולוקחים מהם תבשיל לצורך העניים והכלי שמשמים בו את התבשיל נקרא תמחוי: **לא יטול מן הקופה**. לפי שהקופה מתחלקת מערב שבת לערב שבת: **נגבית בשנים**. לפי שממשכנים על הצדקה ואין עושים שררה על הצבור פחות משנים: **ומתחלקת בשלשה**. לפי שהיא כדיני ממונות ודיני ממונות בשלשה: **ח מאתים זוז**. קים להו לרבנן שאלו מספיקים לשנה אחת לכסות ולמזונות: **או לכתובת אשתו**. ואפי' היא יושבת תחתיה: **ואת כלי תשמישו**. כלים יפים שמשמש בהם בשבתות וברגלים. והני

(9) If a man possesses fifty *zuz* and he does business with it, he must not take [the poor gifts, since 50 profit bearing *zuz*, is equivalent to 200 non-profit bearing *zuz*]. And whoever does not need to take [charity] but still takes, will not depart from this world before being actually in need of his fellowmen; but he who needs to take and does not take, will not die before he will have come, in old age, to support others from his own [funds]. Concerning him the verse says; “Blessed be the man who trusts in the Lord and whose hope is the Lord (Jeremiah 17:7).” The same [verse] may be applied to a judge who judges

with truth and integrity. And if a man is not crippled, blind, or lame, and he feigns to be one of these, he will not die in his old age before he actually becomes one of these; as it is written [in regard to one who feigns]; “He who searches for evil, it shall come to him” (Proverbs 11:27). [And in regard to the judge who judges in truth;] “Justice, justice will you pursue” (Deuteronomy 16:20). And any judge who accepts a bribe or who perverts justice will not die in old age before his eyes have become dim, as it is written; “And you must not take a bribe, for bribery blinds the clear-sighted” (Exodus 23:8).

רבנו עובדיה מברטנורא

מילי כשבא ליטול לקט שכחה ופאה ואינו נוטל מקופה של צדקה שמתפרנס בצנעא ואינו נוטל ממנה שביד גבאי, אבל אם נוטל מקופה של צדקה או אין מניחין אותו ליטול אפילו לקט שכחה ופאה עד שימכור כלי תשמישו: **ט מי שיש לו חמשים זוז וכו'.** דחמשין דעבדין טבין כמאתים דלא עבדין; **וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל וכו'.** כגון שדוחק עצמו במלאכה ומסתפק במעשה ידיו כדי שלא יתפרנס מאחרים, אבל אם אין מעשה ידיו מספיקים לו ומסגף עצמו בחיי צער קרובין למיתה, על זה אמרו כל הצריך ליטול ואינו נוטל הרי זה שופך דמים ואסור לרחם עליו, על נפשיה לא חייס כל שכן על אחרים:

ט מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטל. וכל מי שאינו צריך לטל ונוטל, אינו נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות. וכל מי שצריך לטל ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה, עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב אומר (ירמיה יז) ברוך הגבר אשר יבטח ביי' והיה יי' מבטחו. וכן דין שדן דין אמת לאמתו. וכל מי שאינו לא חגר, ולא סומא, ולא פסח, ועושה עצמו כאחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם, שנאמר (משלי יא) ודרש רעה תבואנו, [ונאמר] (דברים טז) צדק צדק תרדף. וכל דין שלוקח שחד ומטה את הדין, אינו מת מן הזקנה עד שעניו כהות, שנאמר (שמות כג) ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים וגו'.